

Oikeudenmukainen verotus

- mitä verojärjestelmämme kertoo arvoistamme?

Vero- ja sosiaaliturvajärjestelmän rakentamisessa täytyy tasapainoilla ristiriitaisten tavoitteiden välillä. Korkeammilla veroasteilla voidaan tasata enemmän tuloeroja, mutta korkeammat veroasteet vähentävät työn tarjontaa. Optimaalinen verotuksen taso riippuu siitä, kuinka paljon tuloeroja halutaan tasata ja kuinka suuri vaikutus verotuksella on työn tarjontaan. Halukkuutta tuloerojen tasaamiseen voidaan mitata tulojakopreferenssien avulla. Taloustieteellisten optimiveromallien avulla on mahdollista tutkia, kuinka paljon tuloerojen tasaamista nykyisessä vero- ja sosiaaliturvajärjestelmässä arvostetaan. Esimerkiksi Suomen verojärjestelmän kannustinloukut voivat olla optimaalisia vain, jos valtio ei juuri arvosta pienituloisten työntekijöiden hyvinvointia.

Tuloverojärjestelmän rakentaminen on tasapainoteltua tulonjaon ja tehokkuuden välillä. Mitä enemmän tuloja halutaan verotuksen avulla tasata, sitä enemmän vääristetään työn tarjontaa verrattuna tilanteeseen ilman veroja. Työn teon verottaminen lisää vapaa-ajan houkuttelevuutta ja siten vähentää työn tarjontaa. Optimaalisen verojärjestelmän muoto riippuu mm. siitä, miten herkästi ihmiset reagoivat verojen kaltaisiin taloudellisiin kannustimiin ja kuinka paljon yhteiskunta arvostaa tuloerojen tasaamista.

Yksilötasolla suhtautumista tuloerojen tasaamiseen mitataan tulojakopreferensseillä. Yksilöiden tulojakopreferenssejä voidaan tutkia erilaisten kyselytutkimusten ja koeasetelmien avulla. Demokraattisissa yhteiskunnissa yksilöiden tulojakopreferenssien voidaan olettaa yleistyvän koko yhteiskunnan tulojakopreferenssiksi poliittisen prosessin kautta. Esimerkiksi mediaaniäänestäjäteorian¹ mukaan mediaaniäänestäjän tulojakopreferenssit määrittävät yhteiskunnan hyvinvointi-

funktion muodon. Yhteiskunnan hyvinvointifunktion muoto puolestaan vaikuttaa siihen, minkälainen on optimaalinen verojärjestelmä.

Verojärjestelmän voidaan nähdä perustuvan tiettyihin mieltymyksiin suhteessa tuloerojen tasaamiseen.

Optimiveromalleja käytetään useimmiten tutkimuksissa, joissa pyritään selvittämään, minkälainen verojärjestelmän tulisi olla annetuilla tulojakopreferensseillä. Kysymys on kuitenkin mahdollista kääntää ympäri ja selvittää, minkälaisilla tulojakopreferensseillä nykyinen verojärjestelmämme olisi optimaalinen.

MITEN TULOJAKOPREFERENSSIT SYNTYVÄT?

Halu tasata tuloeroja vaihtelee ihmisten välillä. Taloustieteessä on useita teorioita, jotka pyrkivät selvittämään, kuinka tulojakopreferenssit syntyvät. **ALESINA JA GIULIANO** (2011) kokosivat yhteen eri teorioita tulojakopreferenssien taus-

tatekijöistä ja tutkivat, miten eri teorit sopivat yhteen empiirisen aineiston kanssa. Historia on yksi tekijä, jonka on nähty vaikuttavan haluun tasata tuloeroja. Henkilön oma historia voi vaikuttaa hänen preferensseihinsä - esimerkiksi vastoinkäymiset menneisyydessä voivat lisätä halua tasata tuloeroja. Toisaalta taas historialliset kulttuurierot voivat olla syynä maiden välisiin eroihin tulojakopreferenssien suhteen.

Yksi merkittävä tekijä suhtautumisessa tuloeroihin on se, miten tuloerojen nähdään syntyvän. Jos niiden nähdään syntyvän sattuman ja hyvän onnen perusteella, on niiden tasaamiselle vahvat perusteet. Jos taas tuloerojen nähdään olevan seurausta siitä, että jotkut henkilöt tekevät töitä ahkerammin ja tehokkaammin kuin toiset, on niiden tasaamiselle vähemmän perusteita.

Verotuksen suhteen on syytä erottaa halu tasata tuloeroja ja halu vakuuttaa itsensä yllättäviä tulojenmuutoksia vastaan. Jos sattuman vaikutus tulojakaumaan suurenee, kasvaa riskejä kaihtavien ihmisten halu tasata tulojakaumaa esimerkiksi progressiivisen verotuksen avulla.

OLLI KÄRKKÄINEN

korostaa, että verokeskustelussa pitäisi ottaa huomioon tulojaon ja tehokkuuden välinen ristiriita.

IHMISTEN ERILAIISIIN TULONJAKOPREFERENSSEIHIN VAIKUTTAVAT MM. HISTORIALLISET TEKIJÄT, NÄKEMYKSET SATTUMIEN JA AHKERUUDEN MERKITYKSESTÄ TULOTASOLLE, SUKUPUOLI SEKÄ TULO- JA KOULUTUSTASO.

Tällöin progressiivinen verotus toimii keinona vakuuttaa omia tulevia tulovirtoja, koska verotus kevenee enemmän kuin tulot alenevat. Samanaikaisesti kasvava halu tasata tuloeroja, koska sattumasta syntyneet tuloerot koetaan epäoikeudenmukaisina. Tämän positiivisen korrelaation johdosta kyselytutkimuksissa on monesti vaikea erottaa vakuuttamistavoitetta ja tulonjakotavoitetta toisistaan.

Naiset haluavat tasata tuloeroja keskimäärin enemmän kuin miehet ja pienituloiset enemmän kuin suurituloiset. Koulutustasolla on puolestaan negatiivinen vaikutus tulonjakopreferenssiin; korkeasti koulutetut haluavat tasata tuloeroja muita vähemmän.

Kyselytutkimusten avulla voidaan selvittää, mitkä asiat vaikuttavat yksilöiden haluun tasata tuloeroja. Maiden välisiä eroja tulonjakopreferensseissä on kuitenkin monesti vaikea tutkia kyselyaineistojen avulla. Tämä johtuu siitä, että samat kulttuurilliset erot, jotka vaikuttavat tulonjakopreferenssiin, voivat myös vaikuttaa tapaan, jolla kyselytutkimuksiin vastataan.

TULOEROJEN TASAAMISEN ARVOSTUS SUOMESSA

Se, paljonko tuloeroja halutaan tasata, vaikuttaa optimaalisen verojärjestelmän muotoon. Mitä tasaisemman tulonjaon suuntaan preferenssit kallistuvat, sitä enemmän tuloeroja tasataan verotuksen avulla ja sitä korkeampia ovat optimaaliset veroasteet.² Annetuilla tulonjakopreferensseillä ja oletuksilla mm. työn tarjonnan joustosta käteen jäävien tulojen suhteen voidaan ratkaista optimaalinen verojärjestelmä. Käänteisen ongelman avulla voidaan puolestaan tutkia, millä tulonjakopreferensseillä todellinen vero- ja sosiaaliturvajärjestelmä olisi optimaalinen. Verojärjestelmää voidaan muuttaa joko tehokkuusvaatimusten tai muuttuneiden tulonjakopreferenssien vuoksi. Käänteisen optimiveromallin avulla nämä kaksi erillistä selitystä vero-

järjestelmän muutoksille voidaan erottaa toisistaan.

Käänteisiä optimiveromalleja on aikaisemmin tutkittu kulutusverotuksen yhteydessä. Tuloverotuksen optimiveromalleihin käänteismenetelmää sovelsivat ensimmäistä kertaa **BOURGUIGNON JA SPADARO** (2012). Tämän jälkeen samaa menetelmää ovat käyttäneet mm. **BARGAIN JA KEANE** (2010) tutkiessaan, onko poliittisilla muutoksilla ollut vaikutusta Irlannin havaittuihin tulonjakopreferenssiin. **BARGAIN ET AL.** (2013) puolestaan vertailivat maiden välisiä eroja tulonjakopreferensseissä. Pohjoismaiset vero- ja sosiaaliturvajärjestelmät olivat tulonjakopreferensseiltään lähempänä rawlsilaista³ maximin-näkemystä, jossa valtiota kiinnostaa vain kaikista heikoimmassa asemassa olevan hyvinvointi. Yhdysvalloissa tulonjakopreferenssit olivat puolestaan lähempänä utilitaristista näkemystä, jossa valtio arvostaa kaikkien yksilöiden hyvinvointia yhtä paljon tulotasosta riippumatta.

Pohjoismaisessa mallissa valtiota kiinnostaa heikoimmassa asemassa olevien hyvinvointi enemmän kuin yhdysvaltalaisessa mallissa.

KÄRKKÄINEN (2013) tarkasteli Suomen vero- ja sosiaaliturvajärjestelmän taustalla vallitsevia tulonjakopreferenssejä. Tutkimuksen tarkastelujakso ulottui vuodesta 1995 vuoteen 2006. Laskelmiensa tekemiseen vaaditaan tarkkoja tietoja henkilöiden veroista ja tulonsiirroista. Näiden aineistorajoitusten vuoksi laskelmat voidaan toteuttaa vasta useamman vuoden viiveellä. Vuosien 1995 ja 2006 välillä tehtiin useita työnteon kannustimiin vaikuttaneita vero- ja sosiaaliturvamuu-toksia, joiden vaikutusten tarkastelu on tutkimuksen kannalta mielenkiintoista.

Tutkimuksessa käytettiin samaa **SAEZIN** (2002) optimiveromallia kuin

aikaisemmissakin tutkimuksissa ja tarkastelu kohdistui lapsettomiin yhden tuloonsaajan kotitalouksiin. Yhden hengen kotitalouksia tutkimalla voidaan suunnata tarkastelu nimenomaan vertikaaliseen tulonjakoon eri tuloiluokkien välillä. Horisontaalista tulonjakoa on puolestaan esimerkiksi tulonsiirrot lapsettomilta kotitalouksilta lapsiperheille. Kahden tuloonsaajan tapauksessa optimiveromallissa tulisi mallintaa pariskuntien keskinäinen päätös työn tarjonnasta, jonka monimutkaisuuden vuoksi tarkastelu on yleensä keskittynyt yhden tuloonsaajan kotitalouksiin. Koska tutkimuksessa hyödynnettiin optimaalisen ansiotuloverotuksen mallia, rajattiin tarkastelu työikäisiin ja työkykyisiin henkilöihin, joilla ei ole merkittävästi pääomatuloja.

SAEZIN (2002) optimiveromallissa väestö jaetaan tuloluokkiin bruttopalkan mukaan siten, että työttömät ovat oma ryhmänsä. Tulonjakopreferenssejä kuvataan mallissa ns. hyvinvointipainojen avulla, jotka kertovat, kuinka paljon valtio arvostaa kyseiselle ryhmälle tehtäviä tulonsiirtoja. Mitä suurempi on hyvinvointipaino, sitä enemmän valtio arvostaa tulonsiirtoja kyseiselle tuloryhmälle.

Hyvinvointipainojen laskemiseksi tarvitaan tieto henkilöiden brutto- ja nettotuloista. Näiden lisäksi tarvitaan estimaattit työn tarjonnan joustoista käytettävissä olevien tulojen suhteen. Saezin mallissa otetaan huomioon sekä ekstensiivinen että intensiivinen marginaali, eli henkilöt päättävät ensin, tekevätkö he töitä ollenkaan, ja jos tekevät, niin kuinka paljon. Käänteisen optimiveromallin tapauksessa joustoestimaattien valinta ei ole itsestään selvää. Tässä tapauksessa oikea joustoestimaatti ei ole se, minkä mukaan ihmisten käyttäytyminen todellisuudessa määräytyy, vaan se, kuinka valtio on oletannut ihmisten käyttäytyvän vero- ja sosiaaliturvalainsäädäntöä tehdessään. Valtion jousto-oletuksia ei tällä hetkellä löydy suoraan hallitusten lakiesityksistä, joten ne täytyy estimoida. Tässä

SUOMESSA VUONNA 2006 VALTIO NÄYTTI ARVOSTAVAN TYÖTTÖMIEN JA HYVÄPALKKAISTEN HYVINVOINTIA ENEMMÄN KUIN PIENITULOISTEN TYÖNTEKIJÖIDEN HYVINVOINTIA.

tapauksessa joustoestimaatit on otettu aikaisemmasta kirjallisuudesta, jolloin oletetaan, että valtio on seurannut taloustieteellistä kirjallisuutta päätöksinä tehdessään.

Kuviosta 1 löytyvät hyvinvointipainot, joilla Suomen vero- ja sosiaaliturvajärjestelmä vuonna 2006 olisi optimaalinen annetuilla joustoestimaateilla. Ensimmäisenä kuvioista voi huomata, että työttömien (ryhmä 0) hyvinvointipaino on merkittävästi suurempi kuin millään muulla tuloryhmällä. Tämä tarkoittaa sitä, että valtio arvostaa tulonsiirtoja

työntekijöiltä työttömille. Työntekijät on jaoteltu ryhmiin tulokvintileittein⁴, ja kuviossa huomionarvoista on, että pienituloisimmilla työntekijöillä on pienin hyvinvointipaino. Tämä tarkoittaisi sitä, että valtio arvostaisi enemmän tulonsiirtoja suuripalkkaisimmille työntekijöille kuin pienituloisille työntekijöille. Syy tähän kuoppaan hyvinvointipainojen jakaumassa ovat korkeiden työllistymisveroasteiden aiheuttamat kannustinloukut. Työllistymisen kannustimia mittaava työllistymisveroaste kertoo, kuinka suuri osa palkasta me-

nee veroihin ja vähentyneisiin sosiaalietuuksiin. Henkilön katsotaan olevan työttömyysloukussa, jos hänen käteen jäävät tulonsa kasvavat työllistymisen myötä vain vähän tai eivät ollenkaan. Korkeat työllistymisveroasteet voivat olla optimaalisia vain, jos taloudellisilla kannustimilla ei ole merkittävää vaikutusta työllistymispäätökseen (so. työn tarjonnan jousto tällä tulotasolla on pieni), tai jos valtio asettaa hyvin pienen painon pienituloisten työntekijöiden hyvinvoinnille.

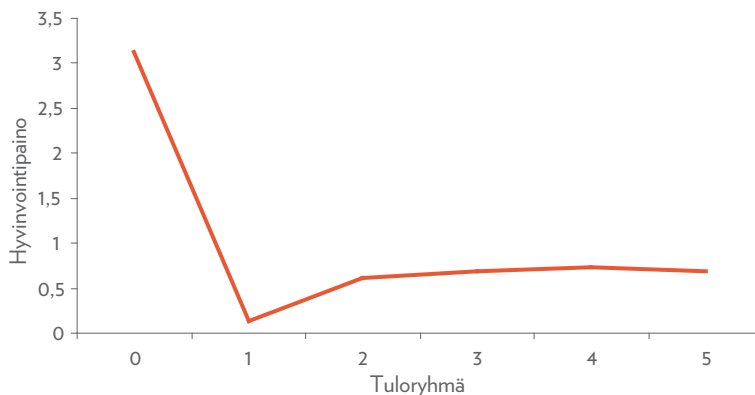
Kuviossa 2 on vuosien 1995, 2001 ja 2006 hyvinvointipainot. Kuviossa on vertailun helpottamiseksi suhteelliset hyvinvointipainot työttömien hyvinvointipainon mukaan vuosittain normitettuna, ts. se on asetettu ykköseksi ja muita on verrattu siihen. Hyvinvointipainojen jakaumasta voidaan huomata, että työttömiä lukuun ottamatta kaikkien ryhmien hyvinvointipainot ovat kasvaneet vuosien 1995 ja 2006 välillä. Tämä tarkoittaa sitä, että tulonsiirtoja työttömille arvostetaan vero- ja sosiaaliturvajärjestelmässä suhteessa muihin entistä vähemmän. Eniten hyvinvointipainot ovat kasvaneet pienituloisilla työntekijöillä. Hyvinvointipainojen jakauman kuoppa on siis pienentynyt.

Itse asiassa vuonna 1995 pienituloisten työntekijöiden hyvinvointipaino oli negatiivinen, mikä rikkoo optimiveromallin taustaoletuksia. Tämä nimittäin tarkoittaisi sitä, että yhteiskunnan hyvinvointi kasvaisi pienituloisten työntekijöiden verotusta kiristämällä. Suurin osa hyvinvointipainojen muutoksesta tapahtui vuosien 1995 ja 2001 välillä, jonka jälkeen ne ovat pysyneet melko stabiileina.

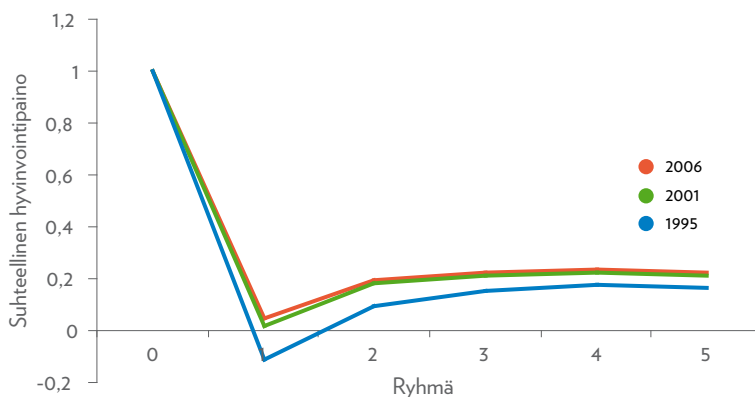
MIKSI HAVAITUT TULONJAKO-PREFERENSSIT OVAT MUUTTUNEET?

On useita mahdollisia selityksiä sille, miksi Suomen vero- ja sosiaaliturvajärjestelmän avulla estimoidut tulonjakopreferenssit ovat muuttuneet. Yksi vaihtoehto on, että suomalaisten todelliset tulonjakopreferenssit ovat muut-

Kuvio 1. Hyvinvointipainot vuonna 2006.

Kuvio 2. Suhteelliset hyvinvointipainot: 1995, 2001 ja 2006.

KYSELYTUTKIMUSTEN MUKAAN NÄYTTÄÄ SILTÄ, ETTÄ KANSALAISTEN JA/TAI POLIITIKKOJEN HALU TASATA TULOEROJA VÄHENI VUOSINA 1996-2005.

tuneet ja tämä muutos on heijastunut toteutettuun talouspolitiikkaan. Tämän vaihtoehdon selvittämiseksi kuviosta 3 löytyvät suomalaisten keskimääräiset tulonjakopreferenssit, jotka on laskettu World Values Surveyn ja European Values Surveyn vastauksista. Kyseisiä kyselytutkimuksia on monesti käytetty tulonjakopreferenssien tutkimisessa (mm. **ALESINA JA GIULIANO** 2011). Kuviossa vastausten skaala on käännetty siten, että suurempi luku kuvaa suurempaa halua tasata tuloeroja. Vuosien 1996 ja 2005 välillä suomalaisten preferenssit pienentää tuloeroja laskivat. Tämä tulos säilyi, vaikka otettaisiin huomioon muutokset taustamuuttujissa. On kuitenkin syytä huomioida, että tämän perusteella ei voida päätellä syy-seuraus -suhteen suuntaa. On varsin mahdollista, että toteutettu talouspolitiikka vaikuttaa kansalaisten tulonjakopreferensseihin.

Toinen mahdollinen selitys estimoitujen tulonjakopreferenssien muutokseen on poliittinen muutos. Poliitikoiden tulonjakopreferenssit eivät välttämättä vastaa täysin kansalaisten tulonjakopreferenssejä ja joskus muutos poliittisessa vallassa voi johtaa suuriin vero-/sosiaaliturvareformeihin, vaikka kansalais-

ten tulonjakopreferenssit muuttuisivat vain hieman. **BARGAIN JA KEANE** (2010) havaitsivat, että Isossa-Britanniassa verojärjestelmän avulla estimoituiden tulonjakopreferenssit muuttuivat hyvin selkeästi pääministeri Margaret Thatcherin aikakaudella.

Suomessa poliittinen muutos ei todennäköisesti selitä vuosien 1995 ja 2006 välillä tapahtuneita hyvinvointipainojen muutoksia. Suurimmat muutokset tapahtuivat aikana, jolloin hallitus ei vaihtunut ja hallituksen vaihduttua muutokset olivat vähäisiä. Monipuoluejärjestelmässä ei todennäköisesti tapahdu yhtä radikaaleja muutoksia kuin kaksipuoluejärjestelmässä. Monesti erot tulonjakopreferensseissä ovat suurempia hallituksen sisällä kuin hallituksen ja opposition välillä.

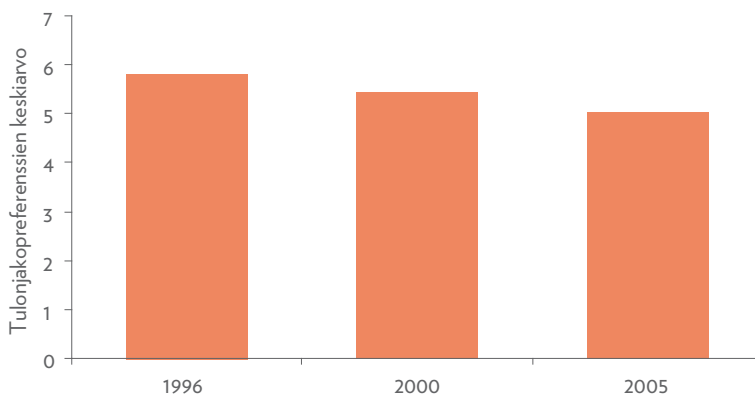
Kolmas mahdollinen selitys estimoitujen hyvinvointipainojen muutokselle on, että valtion jousto-odotukset ovat muuttuneet. Jousto-oletusten muutosten huomioiminen vaatisi sen, että valtio huomioisi verotuksen käyttäytymisvaikutukset taustalaskelmissaan. Valtion jousto-odotukset löytyvät dynaamisten verotuotolaskelmien taustaoletuksista. Valitettavasti Suomessa ei tällä hetkellä tehdä verolaskelmia käyttäytymisvaikutuksia

sisältävän mikrosimulointimallinnuksen avulla. Tämän vuoksi valtion jousto-oletuksia ja niiden muutoksia on vaikea arvioida. Sen sijaan taulukossa 1 on laskettu, kuinka jousto-oletusten olisi pitänyt muuttua, jos tulonjakopreferenssit eivät muuttuneet. Käytännössä laskelma on toteutettu siten, että optimiveromallista on ratkaistu osallistumisjousto-odotukset, joilla vuoden 1995 vero- ja sosiaaliturvajärjestelmä olisi optimaalinen vuoden 2006 suhteellisilla hyvinvointipainoilla. Osallistumisjousto kertoo, kuinka paljon taloudelliset kannustimet vaikuttavat työllistymispäätökseen. Mitä joustavampaa työllistymispäätös on, sitä haitallisempia työttömyysloukut ovat.

Tarkastelu kohdistuu nimenomaan osallistumisjouston muutoksiin, koska monet toteutetuista reformeista pyrkivät juuri työllistymisen kannustimien parantamiseen. Tuloksista näkyy, että jos tulonjakopreferenssit eivät ole muuttuneet, niin toteutetut vero- ja sosiaaliturvareformit voidaan perustella kasvaneilla jousto-oletuksilla. Jousto-odotukset olisivat silloin muuttuneet siten, että suurin muutos on tapahtunut pienituloisilla työntekijöillä, joiden osallistumis päätöksen oletetaan olevan merkittävästi aikaisempaa joustavampaa. Vero- ja sosiaaliturvajärjestelmässä tapahtunut muutos voidaan siis myös selittää sillä, että valtio olettaa pienituloisten työllistymispäätöksen olevan entistä joustavampaa. Silloin kannustinloukut ovat entistä haitallisempia. Siksi pienituloisten työntekijöiden nettoverojen laskeminen on ollut optimaalista politiikkaa muuttuneiden jousto-odotusten myötä.

Edellä esitettyjen syiden lisäksi on toki monia muita mahdollisia selityksiä sille, miksi vero- ja sosiaaliturvajärjestelmää on muutettu. Yksi vaihtoehto on, että valtio ei tee veropolitiikkaansa suunnitelmallisesti, vaan osittaisoptimoiden yksi päätös kerrallaan. Jos vero- ja sosiaaliturvajärjestelmää ei käsitellä poliittisessa päätöksenteossa kokonaisuutena, ei

Kuvio 3. Kyselytutkimuksista mitatut tulonjakopreferenssit.

Taulukko 1. Osallistumisjousto-oletukset.

Tuloryhmä	Osallistumisjousto	
	1995	2006
0	-	-
1	0,166	0,25
2	0,161	0,25
3	0,201	0,25
4	0,226	0,25
5	0,215	0,25

verojärjestelmän muutoksia tarvitse perustella siirtymisellä optimista toiseen. Silloin muutosten kokonaisvaikutukset voivat tulla yllätyksenä myös päätöksentekijöille. Tässäkään tapauksessa havaitujen tulojakopreferenssien estimointi ei ole turhaa, koska ne voidaan nähdä yhtenä uutena tapana osoittaa vero- ja sosiaalijärjestelmään sisältyviä ongelmia. Esimerkiksi Suomen tapauksessa kuoppa hyvinvointipainojen jakaumassa osoittaa vero- ja sosiaaliturvajärjestelmän aiheuttamien kannustinloukkujen ongelmallisuuden.

UUTTA TIETOA OIKEUDENMUKAISESTA VEROTUKSESTA

Viime aikoina optimiveromallien suhteen on käyty mielenkiintoista keskustelua siitä, mitä verotuksen oikeudenmukaisuus todellisuudessa tarkoittaa. **SAEZ JA STANTCHEVA** (2013) esittävät ns. yleistetyt hyvinvointipainot, jotka voivat ottaa perinteisen vertikaalisen tulojaon lisäksi huomioon muitakin tavoitteita. Esimerkiksi ahkeruudesta riippumatonta ”ansiotonta tuloa” voidaan haluta verottaa enemmän kuin omalla ahkeruudella ansaittua tuloa. Valtio voi myös arvostaa horisontaalista tulonsiirtoa lapsittomilta kotitalouksilta lapsiperheille. Nämä yleistetyt hyvinvointipainot voidaan johtaa joko suoraan oikeudenmukaisuusteorioista tai todellisia hyvinvointipainoja voidaan estimoida kyselytutkimusten avulla. **SAEZ JA STANTCHEVA** (2013) hyödyntävät jälkimmäistä keinoa estimoimalla Yhdysvalloissa vallitsevia hyvinvointipainoja ja ratkaisemalla niiden avulla optimaalisia verojärjestelmiä.

Kyselytutkimuksia hyödynsi myös **WEINZIERL** (2013) tutkiessaan vertikaalisen ja horisontaalisen tulojaon välistä suhdetta optimiveromalleissa. Weinzierl toi perinteisen utilitaristisen tavoite-

funktion rinnalle toisen tavoitteen, tasavertaisen uhrauksen tavoitteen. Tämä mm. John Stuart Millin 1800-luvulla esittämä periaate oli pitkään verotutkimusten perusteena. Sen mukaan verotus tulisi järjestää niin, että jokainen uhraisi hyödyntään yhtä suuren osan. Weinzierl pyrki kyselytutkimuksen avulla tutkimaan, kuinka paljon yhdysvaltalaiset arvostavat tasavertaisen uhrauksen periaatetta ja kuinka paljon perinteistä utilitaristista tulojakoa. Kyselytutkimuksissa yhdysvaltalaiset arvostivat molempia periaatteita, jonka vuoksi tulosten avulla estimoidut optimaaliset veroasteet olivat merkittävästi matalampia kuin perinteisissä optimiveromalleissa.

Optimiverotutkimuksessa on viime aikoina ollut kaksi rinnakkaista suuntausta tulojakopreferenssien estimoimisessa. Ensimmäisessä estimoidaan todellisia arvoja kyselytutkimusten avulla ja pyritään näiden avulla ratkaisemaan optimaalisen verojärjestelmän muoto. Toisessa selvitetään, mitä todellinen verojärjestelmä voisi kertoa sen taustalla vallitsevista arvoista. Estimoituja hyvinvointipainoja hyväksikäyttäen voidaan huomata, että Suomen vero- ja sosiaaliturvajärjestelmän työttömyysloukut aiheuttavat kuopan hyvinvointipainojen jakaumassa pienituloisten työntekijöiden kohdalle. Tämä kuoppa kuitenkin pienentyi ajan-

jaksolla, jolloin tehtiin useita kannustinuudistuksia mm. kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä kasvattamalla. Verojärjestelmän avulla estimoituja hyvinvointipainoja hyödyntämällä voidaan erottaa veroreformien tehokkuus- ja tulojakoperusteet. Näin on etenkin siinä vaiheessa, kun valtio tekee reformeista dynaamisia kustannuslaskelmia, jolloin odotukset käyttäytymisvaikutuksista ovat selvästi nähtävissä. ■

Viitteet

- 1 Mediaaniäänestäjäteorian mukaan enemmistövaaleissa tuloksen ratkaisee mediaaniäänestäjän mielipide.
- 2 Tarkkaan ottaen meidän pitäisi tässä puhua sekä veroista että tulonsiirroista (asumistuesta, työttömyyskorvauksista, lapsilisistä jne.) ja siis nettoveroista, sillä ne muodostavat kokonaisuuden, joka vaikuttaa käteen jäävään tuloon, joka taas vaikuttaa työn tarjontaan. Tapana on kuitenkin yksinkertaisuuden vuoksi puhua veroasteesta.
- 3 Nimitys tulee yhdysvaltalaisesta filosofista ja oikeudenmukaisuusteorian klassikosta John Rawlsista.
- 4 Tulokvintiilit eli -viidennekset saadaan, kun henkilöt asetetaan tulojensa mukaan suuruusjärjestykseen ja poimitaan heistä viisi peräkkäistä ryhmää, joista kukin edustaa 20 prosenttia kaikista tulonsaajista.

Kirjallisuus

- ALESINA, A. & GIULIANO, P.** (2011), Preferences for Redistribution, teoksessa Bisin, A. & Benhabib, J. (Eds.): Handbook of Social Economics, Amsterdam: North Holland, 93-132.
- BARGAIN, O. & DOLLS, M. & NEUMANN, D. & PEICHL, A. & SIEGLOCH, S.** (2013), Comparing Inequality Aversion across Countries when Labor Supply Responses Differ, International Tax and Public Finance, tulossa.
- BARGAIN, O. & KEANE, C.** (2010), Tax-Benefit Revealed Redistributive Preferences Over Time: Ireland 1987–2005, Labour, 24, 141-167.
- BOURGUIGNON, F. & SPADARO, A.** (2012), Tax-benefit Revealed Social Preferences, Journal of Economic Inequality, 10, 75-108.
- KÄRKKÄINEN, O.** (2013), Revealed Preferences for Redistribution and Government's Elasticity Expectations, Palkansaajien tutkimuslaitos, Työpapereita 284.
- SAEZ, E.** (2002), Optimal Income Transfer Programs: Intensive versus Extensive Labor Supply Responses, Quarterly Journal of Economics, 117, 1039-73.
- SAEZ, E. & STANTCHEVA, S.** (2013), Generalized Social Marginal Welfare Weights for Optimal Tax Theory, NBER Working Paper No. 18835.
- WEINZIERL, M.** (2013), The Promise of Positive Optimal Taxation, Harvard Business School Working Paper, No. 14-013.